

Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği Ergen ve Ana Baba Sürümlerinin Uyarlanması

Seher A. Sevim¹

*Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı,
Ankara - Türkiye*

ÖZET

Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği ergen ve ana baba sürümlerinin uyarlanması

Amaç: Bu çalışmanın amacı Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği'nin (LAABÖ) ergen ve anababa sürümlerini Türkçeye uyarlamaktır.

Yöntem: LAABÖ ergen sürümünün faktör yapısını ve iç tutarlılık güvenilirliğini incelemek amacıyla 14-23 yaş aralığında 643 gençten veri toplanmıştır. Ana baba sürümünün uyarlama çalışması ise çocukları ergenlik döneminde olan 250 ana babadan toplanan verilerle gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ergenlerin hem anne hem babalarını değerlendirdikleri ölçeğin dört faktörlü modeli doğrulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları ergen-anne sürümünde duyarlık 0.88, davranışsal denetim 0.58, psikolojik kontrol 0.81 ve özerklik desteği 0.72; ergen-baba sürümünde ise duyarlık 0.91, davranışsal denetim 0.78, psikolojik kontrol 0.77 ve özerklik desteği 0.67 olarak saptanmıştır.

Ölçeğin ana baba sürümünün faktör yapısını incelemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre üç madde atıldıktan sonra ölçeğin dört faktörlü yapısı Türk kültüründe de doğrulanmıştır. İç tutarlılık katsayıları ise duyarlık boyutu 0.75, davranışsal denetim 0.66, psikolojik kontrol 0.82 ve özerklik desteği 0.63 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda ölçeğin her iki sürümünün de doyurucu bir geçerlik ve güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ana babalık biçimleri, ana baba ölçeği, ergenlik

ABSTRACT

Adaptation of parent and adolescent versions of Leuven Adolescent Perceived Parenting Scale

Objective: This study aims to adapt the Leuven Adolescent Perceived Parenting Scale's (LAPPS) parent and adolescent versions to the Turkish culture.

Method: 643 adolescents between the ages 14 and 23 were administered the adapted LAPPS in order to investigate the confirmatory factor analysis and internal consistency coefficients of the adolescent version. On the other hand, the adaptation study of the parent version has been conducted on the basis of the data gathered from 250 parents who have adolescent children.

Results: Confirmatory factor analyses were conducted with four scales for the adolescents to rate the behaviors of their mothers and fathers. The Scale's coefficients for internal consistency in the adolescent-mother version are calculated 0.88 for responsiveness, 0.58 for behavioral control, 0.81 for psychological control, and 0.72 for autonomy granting; while, in the adolescent-father version the corresponding outcomes are 0.91, 0.78, 0.77, and 0.67. On the other hand, the coefficients for internal consistency with regard to LAPPS parent version are found to be 0.75 for responsiveness, 0.66 for behavioral control, 0.82 for psychological control and 0.63 for autonomy support.

Conclusion: The research findings indicate that both versions of the Scale have satisfactory levels of reliability and validity.

Key words: parenting styles, parenting scale, adolescence

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Doç. Dr. Seher A. Sevim
Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı,
Ankara - Türkiye

Telefon / Phone: +90-312-363-3350/3119

Elektronik posta adresi / E-mail address:
sasevim@education.ankara.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
20 Ekim 2013 / October 20, 2013

Kabul tarihi / Date of acceptance:
14 Ocak 2014 / January 14, 2014

GİRİŞ

Ana babaların çocuk/ergen gelişimindeki etkisinin araştırılmasında sık karşımıza çıkan kavramlardan biri "ana babalık biçimi"dir. Ana babalık biçimleri, çocuk

yetiştirme durumlarına verilen tipik karşılıkları yansıttığı varsayılan makro düzeyli bir yaklaşımın sonucunda ortaya çıkmıştır. Söz konusu yaklaşım, duyarlık (*responsiveness*) ve talepkârlık (*demandingness*) olmak üzere iki temel boyut üzerinde yapılandırılmıştır (1).

Duyarlık, ana babanın çocuğun taleplerini dikkate alarak destekleyici tavırlar benimsemesi yoluyla çocukta bireysellik ve kendini anlatabilme özelliklerini geliştirme derecesine işaret eder; sıcaklık, özerklik desteği ve gerekçelendirilmiş iletişimi içerir. Talepkârlık ise ana babanın, çocuğun toplumla kaynaşması amacına yönelik olarak davranış kontrolü, doğrudan yüzleşme gibi yöntemleri kullanarak çocuğuna yönelttiği taleplere işaret eder (2).

Bu iki boyut, aynı zamanda, ana babalık biçimlerinin tanımlanmasına ilişkin alan yazında çokça geçen sırasıyla sıcaklık ve kontrol kavramlarıyla da yakından ilintilidir. Duyarlık ana baba – çocuk ilişkisinde sıcaklığın varlığına işaret ederken, talepkârlık ana babanın çocuk üzerinde kontrol kurma yönelimini anlatır (3-5).

Duyarlık ve talepkârlık boyutlarının başka bir deyişle, ana baba – çocuk ilişkisinde görülen sıcaklık ve kontrol olgularının, farklı bileşimlerine göre yetkeli (*authoritative*), baskıcı (*authoritarian*) izin verici (*permissive/indulgent*), ve ilgisiz-kayıtsız (*neglecting/indifferent*) şeklinde dört ana babalık biçimi tanımlanmıştır (6).

Yetkeli ve baskıcı ana babalık biçimlerinin her ikisinde de ana baba çocuğun davranışlarını kontrol etme eğilimindedir. Her ikisinde de çocuğun davranışlarını yönlendirme amacıyla kurallar ve standartlar belirlenir. Bununla birlikte, baskıcı ana babalıkta katı kuralcılık, dayatmacılık ve tek yönlü bir iletişim öne çıkmaktadır. Oysa yetkeli ana babalıkta açıklamaya ve ikna etmeye yönelik demokratik ve açık bir iletişim söz konusudur; çocuğun gereksinim ve taleplerine yüz çevrilmediği gibi, gerekirse ana baba davranışlarında değişime gidilebilecek ölçüde esneklik gösterilebilir (3).

Öte yandan, ana babalık biçimlerini tipolojik bir yaklaşımla incelemenin sakıncalı yönlerine işaret eden çalışmalar da bulunmaktadır. Ana babalık biçimlerinde ana baba davranışları bir bütün olarak ele alınmakta; bir ana babalık biçiminin çok sayıda ana baba davranışını aynı anda içinde barındırdığı varsayılmaktadır. Bu varsayım hangi unsurların ergenin gelişimine katkı sağladığının belirlenmesi konusunda sıkıntı yaşanmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle son yıllarda ana babalık biçimleri/tarzları yerine “ana baba davranışları” kavramı ortaya atılmıştır. Ana baba davranışları, ebeveyn desteği, ebeveyn kabulü, izleme, özerklik verme,

cezalandırma gibi değişik boyutlarla değerlendirilmektedir (7).

Bu görüşü destekleyen araştırmalarda da ana babalığın omurgasını oluşturan üç boyut öne çıkmıştır: Duyarlı olma/özen gösterme, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol. Psikolojik kontrolle bağlantılı olan diğer bir boyut ise özerklik desteğidir. Psikolojik kontrol ve özerklik desteği ana baba kontrol davranışının iki zıt ucu olarak değerlendirilmiş ve özerklik desteği yoksunluğunun psikolojik kontrolle sonuçlandığı ileri sürülmüştür (8). Daha sonra Silk ve arkadaşları (9), psikolojik kontrol ve özerklik desteğinin zıt uçlar oluşturduğuna ilişkin görüşün tersine, yapısal eşitlik modelleri kullanarak psikolojik kontrol ve özerklik desteğinin ayrı yapılar olduğunu belirlemişler; özerklik desteğini ana babalık biçimlerinin dördüncü boyutu olarak tanımlamışlardır.

Duyarlık, çocuk ve ergenlerin ana babalarıyla sıcak ve sevgiye dayalı ilişki yaşama derecesini gösterir. Ayrıca duyarlığı fazla olan ana babalar çocuğun duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına da özen gösterirler. Ana babalık biçimlerinin evrensel olarak olumlu değerlendirilen boyutudur. Ebeveyn desteği ya da yakınlığı olarak da adlandırılan bu boyut dokunma, öpme, kucaklama, kabul etme, ergenlerle birlikte olumlu bir şekilde zaman geçirme davranışlarını kapsar (7).

Barber (8) psikolojik kontrolü çocuğun psikolojik ve duygusal gereksinimlerine tepkisiz kalmayla kendini gösteren bir sosyalleşme baskısı olarak tanımlamıştır. Psikolojik kontrol çocukta psikolojik ve duygusal gelişimi olumsuz etkileyen, çocuğun düşünme süreçlerine, kendini anlatmasına ve duygularına müdahale eden tutum ve davranışlardır. Psikolojik kontrol, çocuğun ebeveynin belirlediği norm ve amaçlara göre davranması ve düşünmesi için baskı yapan ana babalarda görülen bir özelliktir. Bu tutumu kullanan ana babalar suçlu hissettirme, utandırma ve koşullu kabul etme gibi davranışları sergilerler.

Davranışsal denetim ise tersine çocuğun davranışlarını izleme ve uygun davranışı öğretmek için iletişim kanallarından yararlanarak çocuğun davranışını yapılandırmaya yönelik ana baba davranışlarını içerir (8). Özerklik desteği, ana baba tarafından ergenlerin karar verme ve kendini anlatması için cesaretlendirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Özerkliği özendirmeye, kendi

başına karar verebilen, ana babanın duygusal desteği olmaksızın kendi yaşamını yönetebilen ergenler yetiştirmek amaçlanmaktadır (10). Yurt dışı alan yazında anne baba davranışlarını ölçmeyi amaçlayan ölçme araçları geliştirilmiş olup ilgili araştırmalarda kullanılmaktadır.

Türkiye’de ana baba davranışlarının değerlendirilmesinde kullanılan birçok ölçme aracı bulunmaktadır. Kuzgun (11) tarafından ülkemizde geliştirilen ve üç boyuttan (demokratik, otoriter, ilgisiz) oluşan “Ana Baba Tutum Envanteri” alanda yapılan birçok çalışmada kullanılmıştır. Daha sonra Kuzgun ve Eldeklioğlu (12) tarafından gözden geçirilen ölçeğin yeni formu geliştirilmiştir.

Ülkemizde yaygın bir şekilde kullanılan başka bir ölçme aracı da “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği”dir. Schaefer ve Bell’in 1958 yılında geliştirdiği “Parental Attitude Research Instrument - PARI”, LeCompte ve ark. (13) tarafından ülkemize uyarlanmıştır. Sümer ve Güngör (14) tarafından geliştirilmiş olan “Çocuk Yetiştirme Stilleri” ölçeğinde kabul ve kontrol boyutları bulunmakta; iki boyutun çaprazlanmasıyla dört çocuk yetiştirme biçiminin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çocuk yetiştirme biçimlerini değerlendiren bir başka ölçme aracı ise Yılmaz’ın (15), Lamborn ve arkadaşlarınca 1991’de geliştirilen “The Parenting Style Scale” ölçme aracından Türk kültürüne uyarladığı, “Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)”dir. Öte yandan, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (16), bilişsel yaklaşım dayalı Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)’nin Türk üniversite örneklemleri üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini incelemişlerdir.

Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LAABÖ), tipolojik bir yaklaşımla ana baba tutumlarını değerlendirmek yerine Darling ve Steinberg (17) tarafından önerildiği gibi anne baba davranışlarının belirli özelliklerine odaklanmaktadır. Ayrıca, uluslararası alan yazında ergenlerin gelişiminde önemli olduğu belirlenen dört boyutun (duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik sağlama) tümünü içeren bir ölçme aracı özelliği de taşımaktadır. Bundan ötürü, LAABÖ ergen ve ana baba sürümlerinin Türk kültürüne uyarlanmasına karar verilmiş; bu doğrultuda geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, LAABÖ ergen ve ana baba sürümünün geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi kapsamında yapılan işlemler aşağıda özetlenmiştir:

- Orijinal ölçeğin faktör yapısına uygunluğunun ortaya konulması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.
- LAABÖ ergen sürümünün ve ana baba sürümünün ölçüt bağıntılı geçerliği, incelenmiştir.
- İç tutarlılık güvenilirliğini sınamak amacıyla hem Cronbach Alfa katsayıları saptanmış hem de madde toplam puan korelasyon analizi yapılmıştır.

Çalışma Grubu 1

LAABÖ ergen sürümünün faktör yapısı ile iç tutarlılık güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan veri toplama çalışmasına Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İstanbul, Ankara, Niğde, Kahramanmaraş ve Siirt illerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde okuyan 14-23 yaş arası 643 genç katılmıştır. Okullar belli bir ölçüt temelinde seçilmemiş; izin alınabilen yerlerden veri toplanmıştır. Katılımcıların 278’i (%43.3) erkek, 364’ü (%56.7) kadındır. Yaş ortalaması 18.26’dır. Öte yandan, söz konusu ölçme aracının geçerliğini incelemek üzere, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilimler ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi öğretmenliği bölümlerinde okuyan 100 öğrenciden; son olarak, LAABÖ ergen sürümüyle depresyon ve stresle baş etme arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yine Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesine devam eden 75 kişilik bir öğrenci kümesinden veri toplanmıştır.

Çalışma Grubu 2

Araştırma grubu ergenlik döneminde çocuk sahibi ana babalardan oluşmaktadır. Katılanların %36’sı (90 kişi) baba, %64’ü (160 kişi) annedir. Yaş ortalaması 41.16 olan grubun %3’ü (8 kişi) okuryazar, %48’i (120 kişi) ilköğretim ve ortaokul, %20.4’ü (51 kişi) lise, %15.6’sı (39 kişi) üniversite, %12.8’i (32 kişi) lisansüstü eğitim görmüştür. Ortalama çocuk sayısı 3.24’tür.

Veri Toplama Araçları

LAABÖ Ergen Sürümü (LAABÖ/e): Bu çalışmada Soenens ve arkadaşları (18) tarafından geliştirilen LAABÖ Türk kültürüne uyarlanmıştır. LAABÖ, duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik desteği olarak adlandırılan dört boyuttan ve her boyutta 7 olmak üzere toplam 28 maddeden meydana gelmektedir. Bu dört boyut ayrı ayrı değerlendirilmekte; her madde 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin hem ergenlere hem de anne babalara uygulanan iki ayrı sürümü bulunmaktadır. Ergen sürümünde gençler anne ve babalarını ayrı ayrı değerlendirebilmektedirler.

Orijinal ölçeğin ergen sürümünün geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yaşları 15-22 arasında değişen 1883 kişilik bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Duyarlık ana babalardan görülen destek ve yakınlığın derecesini vermektedir. Davranışsal denetim, kurallar ve ilkeler belirleyerek, ebeveynlerin uyguladığı etkin denetimi ifade etmektedir. Psikolojik kontrol ise ana babaların zorlayıcı ve müdahale edici bir kontrol süreci kullanmasına, özellikle gencin psikolojik yaşantılarına karışma girişimlerine işaret etmekte olup, son boyut olan özerklik desteğindeki maddeler gencin kendi iradesiyle aldığı kararlar ve yaptığı planların ebeveyn tarafından desteklemesiyle ilgilidir. Boyutların iç tutarlılık katsayıları ergen-anne sürümü için 0.76 ile 0.90 arasında, ergen-baba sürümü için 0.71 ile 0.91 arasındadır.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde dört faktörlü model ergenlerin hem anneleri hem babaları için doğrulanmıştır. Standardize edilmiş doğrulayıcı faktör analizi modelinin sonunda ergenlerin anneleri ($\chi^2=1.96$, standardize edilmiş hataların ortalama karelerinin karekökü [SRMR]=0.06, karşılaştırmalı uyum indeksi [CFI]= 0.96, yaklaşık hataların ortalama karekökü -[RMSEA]=0.06) ve babaları ($\chi^2=2.15$, SRMR=0.07, CFI=0.95, RMSEA=0.07) için uyum iyiliği göstergeleri iyi düzeyde uyuma işaret etmektedir (19). Ölçeğin geçerliği ayrıca yapılan araştırmalarla da desteklenmiştir (20-22).

LAABÖ/e uyarlama çalışmaları için ölçeği geliştiren araştırmacılardan izin alınmıştır. Ölçeğin çevirisi iki alan uzmanı ve bir İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu

tarafından yapılmıştır. Çevirilerin Türkçe'ye uygunluğu araştırmayı yürüten kişiler tarafından yapıldıktan sonra uzman görüşüne başvurulmuş ve ölçeğin son hali küçük bir gruba uygulanarak maddelerin anlaşılması hakkında geri bildirim alınmıştır.

Anababa ve Akran Bağlanma Ölçeği (AABÖ): Kocayörük (23) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ergenlerin ana babalarıyla bağlanmasını ayrı ayrı değerlendiren ölçekte bulunan 18 madde 1-5 arasında puanlanmaktadır. Güven, iletişim, yabancılaşma olmak üzere üç alt boyut içermektedir. Doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapısı orijinal yapıya uyum göstermiştir. İçsel tutarlılık katsayısı anneler için 0.91, babalar için 0.92 bulunmuştur.

Beck Depresyon Envanteri (BDE): Hisli (24) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Öz bildirim nitelikli ölçme aracı depresyon derecesini ölçen 21 madde vardır. Maddeler 0-3 arasında puanlanmaktadır. Cronbach alpha ve yarıya bölme güvenilirlik katsayıları 0.80 ve 0.74'tür. MMPI'nın depresyon alt ölçeği ile korelasyonu psikiyatri örnekleminde 0.63, üniversite öğrencileri örnekleminde 0.50, orta öğretim öğrencileri örnekleminde 0.47'dir.

Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBÇÖ): Türküm (25) tarafından geliştirilen ölçme aracı, 1-5 arasında puanlanan 23 maddeden oluşmaktadır. SBÖ'de toplam varyansın %47'sini açıklayan üç faktör bulunmaktadır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı 0.78, alt ölçekler için 0.85, 0.80 ve 0.65 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin stresle başa çıkma yollarını kullanma eğilimini göstermektedir.

LAABÖ Ana Baba Sürümü (LAABÖ/a): Ölçek, ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını ve dolayısıyla çocuklarıyla olan ilişkilerini kendilerinin değerlendirmesi amacıyla da kullanılmaktadır. Ergenlere sorulan maddeler anne babalara uygun hale dönüştürüldükten sonra geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Orijinal ölçeğin tutarlılık katsayıları, anne babalardan oluşan 336 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada belirlenmiştir. Sonuçlara göre boyutların iç

tutarlılık katsayıları duyarlılık 0.82, davranışsal denetim 0.74, psikolojik kontrol 0.73 ve özerklik desteği 0.52 olarak hesaplanmıştır.

Problem Davranışlarla Başa Çıkma Ölçeği (PDBÇÖ): Anne babaların çocuklarının problem davranışlarıyla başa çıkmada hangi yolları, ne sıklıkla kullandıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen bu ölçekte 25 maddede, 3 faktörde toplanmıştır (26). Maddeler, 0-4 arasında puanlanmaktadır. Etkili başa çıkma, olumsuz başa çıkma ve önleyici başa çıkma olarak adlandırılan üç faktörü bulunmaktadır. Bu faktörlerin toplam varyansa yaptığı katkının birikimli yüzdesi ise 55.276'dır. Yapılan analiz sonucunda, iç tutarlılık katsayılarının birinci faktör (etkili başa çıkma) için 0.71, ikinci faktör (olumsuz başa çıkma) için 0.89 ve üçüncü faktör (önleyici başa çıkma) için 0.66 olduğu görülmüştür. Ölçekte yer alan tüm maddeler için iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak tespit edilmiştir.

Aile Rehberlik Gereksinimi Belirleme Ölçeği (ARGBÖ): Araştırmada anne babaların çocuklarını yetiştirirken hangi konularda bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirlemek için Hamamcı ve Köksal-Akyol (27) tarafından geliştirilen ARGBÖ kullanılacaktır. Bu anket, ilköğretim ve lisede çocukları olan anne babalara ait olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ankette ilköğretim dönemindeki çocukların gelişim özellikleri ilgili 40 ve lise dönemi çocukları için de 31 konu yer almaktadır. Ankette anne babalar belirtilen konudaki bilgi ihtiyaçlarını "çok fazla", "oldukça", "biraz" "hiç" olmak üzere 4'lü bir dereceleme ölçeği üzerinde işaretlemektedirler. Anketten alınan yüksek puan anne babaların belirtilen konularda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu çalışmada lise formu kullanılmıştır.

BULGULAR

LAABÖ Ergen Sürümü

Geçerlik Bulguları

Faktör Yapısı: Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesine açıcı faktör analizi ile başlanmıştır. Analizler sonucunda maddelerin farklı boyutlarda yer aldığı ve karışık dağıldığı görülmüştür. Orijinal ölçeğin geliştirilme çalışmasında doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği incelenmiştir.

Ölçek dört ayrı boyuttan oluştuğu ve her boyut ayrı değerlendirildiği için 28 maddenin orijinal yapıdaki dört faktörlü yapıyla ne ölçüde uyum gösterdiğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Yapılan ilk analizlerde ergen-anne sürümünde 4, 13, 16, 17, 21, 25 ve 28; ergen-baba sürümünde ise 4, 5, 13, 16, 17, 20, 21 ve 28. maddelerin açıkladığı faktör yükleri düşük olduğundan ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca her iki sürümde yer alan bazı maddelerin LİSREL programı tarafından üretilen düzeltme göstergelerinden yola çıkılarak, maddelerin hataları arasında ilişkiler tanımlanmış ve böylece modele son hali verilmiştir. Son aşamada yapılan analizler sonucunda, ergen-anne ve ergen-baba sürümleri için her bir gözlenen değişkene dair parametre değerlerinin anlamlılığına ilişkin olarak belirlenen uyum gösterge değerlerinin manidar olduğu belirlenmiştir. Uyum göstergeleri Tablo 1'de görülmektedir.

Uyum iyiliği değerleri incelendiğinde, değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Hem anne hem babalar için orijinal ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır; ancak, orijinal ölçekte 28 olan madde sayısı ergen-anne sürümü için 21, ergen-baba sürümü için 19 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1: Ergen-Anne ve Ergen-Baba Sürümleri doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Uyum iyiliği değerleri	Ergen-Anne	Ergen-Baba
Ki-kare uyum testi (χ^2)	646.94 (p<0.01)	647.88 (p<0.01)
Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA)	0.065	0.075
Uyum iyiliği istatistiği (GFI)	0.91	0.90
Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI)	0.97	0.96
Artan uyum indeksi (IFI)	0.97	0.96
Standardize edilmiş hataların ortalama karelerinin karekökü (SRMR)	0.063	0.075
Düzeltilmiş uyum iyiliği istatistiği (AGFI)	0.88	0.87

Tablo 2: Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği Ergen Sürümü ile Anababa ve Akran Bağlanma Ölçeği arasındaki korelasyonlar

	Anne			Baba		
	Güven	İletişim	Yabancılaşma	Güven	İletişim	Yabancılaşma
Duyarlık	0.553**	0.878**	-0.416**	0.519**	0.708**	-0.181
Davranışsal Denetim	0.172	0.388**	-0.095	-0.012	0.005	-0.056
Psikolojik Kontrol	-0.096	-0.182	0.198	-0.149	-0.069	0.163
Özerklik Desteği	0.466**	0.664**	-0.372**	0.320**	0.465**	-0.097

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 3: Ergen sürümünün çeşitli ölçeklerle arasındaki korelasyonlar

	Anne Sürümü				Baba Sürümü			
	D	SK	POB	SDOB	D	SK	POB	SDOB
LAABÖ/e-Duyarlılık	-2.26	.123	0.322**	0.153	-0.197	0.089	0.136	0.177
LAABÖ/e-Davranışsal Denetim	-0.196	-0.037	0.076	-0.188	-0.092	0.010	0.003	-0.172
LAABÖ/e-Psikolojik Kontrol	0.152	-0.101	-0.404**	-0.012	0.306**	0.008	-0.193	-0.012
LAABÖ/e-Özerklik Desteği	0.133	0.125	0.151	0.117	-0.102	-0.028	0.258*	0.189

D: Depresyon, SK: Stresten Kaçınma, POB: Problem Odaklı Başetme, SDOB: Sosyal Destek Odaklı Başetme, LAABÖ/e: Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği Ergen Sürümü, *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Ölçüt Bağımlı Geçerlik: LAABÖ ergen sürümünün dört alt boyutunun Armsden and Greenberg tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne uyarlanan AABÖ (23) ile korelasyonları incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

LAABÖ/e’nin duyarlılık boyutu ile AABÖ’nün güven boyutu arasındaki ilişki hem anne ($r=0.553$, $p<0.001$) hem baba ($r=0.519$, $p<0.001$) sürümü için 0.001 düzeyinde manidardır. Aynı ilişki LAABÖ/e- duyarlılık ile AABÖ’nün iletişim boyutu (anne $r=0.878$ ve baba $r=0.708$, $p<0.01$) arasında da gözlenmiştir. Davranışsal denetim ile AABÖ-güven boyutu arasındaki ilişki ne anne ne babalarda manidar bulunmuştur. LAABÖ/e -davranışsal denetim ile AABÖ- iletişim boyutu arasındaki ilişki annelerde ($r=0.388$, $p<0.01$) manidar, babalarda manidar değildir. LAABÖ/e- psikolojik kontrol boyutu ile AABÖ’nün güven ve iletişim boyutları arasındaki ilişki ne anne ne babalarda manidardır. AABÖ-yabancılaşma boyutu ile duyarlılık ($r=-0.416$, $p<0.01$) ve özerklik desteği ($r=-0.372$, $p<0.01$) boyutları arasındaki ilişkilere göz atıldığında annelerde ters yönde manidar bir ilişki gözlenirken, babalarda elde edilen sonuçlar manidar değildir. Sonuç olarak, LAABÖ/e’nin alt boyutları ile AABÖ’nün boyutları arasındaki korelasyonların çoğu anlamlı ve beklendik yönde çıktığından, uyarlanan ölçeğin ölçüt geçerliği için gerekli özellikleri taşıdığı söylenebilir.

Ayrıca LAABÖ ergen sürümünün BDE (24) ve SBÇÖ (25) ile ilişkileri de incelenmiştir. Korelasyon sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Ergen-baba sürümünün psikolojik kontrol alt boyutu ile depresyon arasında $r=0.306$ ($p<0.01$), yine ergen-baba sürümünün özerklik desteği boyutu ile problem odaklı stresle baş etme arasında $r=0.256$ ($p<0.05$), ergen-anne sürümü duyarlılık boyutu ile problem odaklı stresle baş etme arasında $r=0.322$ ($p<0.001$) olumlu ve anlamlı, ergen-anne sürümü psikolojik kontrol ile problem odaklı stresle baş etme arasında beklendiği gibi $r=-0.404$ ($p<0.001$) ters yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişki katsayıları LAABÖ ergen sürümünün ölçüt bağımlı geçerliğini ortaya koymaktadır.

Güvenirlilik Bulguları

İç Tutarlılık Katsayısı: Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin ergen-anne ve ergen-baba sürümüne ilişkin iç tutarlılık katsayıları Tablo 4’de verilmiştir.

Ergen-anne sürümünde davranışsal denetim, ergen baba sürümünde özerklik desteği boyutunun iç tutarlılık katsayılarının diğer boyutlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Madde Toplam Korelasyonları: Ergen-anne sürümü duyarlık boyutundaki maddelerin madde toplam korelasyonu 0.55-0.77, davranışsal denetim 0.30-0.56, psikolojik kontrol 0.53-0.67 ve özerklik desteği 0.33-0.59 arasında değişmektedir. Ergen-baba sürümü duyarlık 0.67-0.81, davranışsal denetim 0.52-0.70, psikolojik kontrol 0.47-0.55 ve özerklik desteği 0.30-0.55 arasındadır. LAABÖ ergen sürümünün geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde psikometrik özelliklerinin yeterli olduğu söylenebilir.

LAABÖ Ana Baba Sürümü

Geçerlik Bulguları

Faktör Yapısı: Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. İlk modelde maddelerin uyum iyiliği değerleri kabul edilen değerlerin altında olduğu için üç madde (13, 16, 25 numaralı maddeler) atıldıktan sonra revize edilmiş modelin uyum iyiliği değerleri RMSEA=0.068, CFI=0.90, IFI=0.90, SRMR=0.099, GFI=0.84, AGFI=0.81, $\chi^2=569.53$ (SD=269, $p<0.001$) olarak hesaplanmıştır. Değerler ideal uyuma işaret etmemekle beraber RMSEA dışındakiler kabul sınırlarındadır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre üç madde atıldıktan sonra ölçeğin dört faktörlü yapısı Türk örnekleminde de doğrulanmıştır.

Tablo 4: Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği Ergen Sürümü alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık katsayıları

Boyutlar	Anne	Baba
Duyarlık	0.88	0.91
Davranışsal Denetim	0.58	0.78
Psikolojik Kontrol	0.81	0.77
Özerklik Desteği	0.72	0.67

Ölçüt Bağıntılı Geçerlik: Ölçeğin ana baba sürümünün ölçüt bağıntılı geçerliği değişik ölçme araçlarından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Anne babaların çocuklarının problem davranışlarıyla başa çıkmada hangi yolları, ne sıklıkla kullandıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen PDBÇÖ (26), BDE (24) ve ARGBÖ (27) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'de gösterilmektedir.

Ana baba sürümünün davranış denetimi boyutu ile problem davranışla başa çıkma ölçeği arasındaki ilişki $r=0.240$ ($p<0.05$), psikolojik kontrol boyutu ile problem davranışla başa çıkma ölçeği arasındaki ilişki $r=0.377$ ($p<0.01$) bulunmuştur. Başka bir deyişle çocuklarına davranışsal denetim uygulayan ana babalar gençlerin problemleriyle başa çıktıklarını belirtmişlerdir. Ana baba sürümünün duyarlık boyutu ile anne babanın rehberlik ihtiyaçları arasındaki ilişki ise $r=-0.282$ ters yönde ve 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Bu da şu anlama gelmektedir ki, anne baba çocuklarına özen ve sevgi ifade eden davranışlar sergiledikçe, rehberlik gereksinimi azalmaktadır.

İç Tutarlılık Katsayısı: Ana baba sürümünün güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Duyarlık 0.75, davranışsal denetim 0.66, psikolojik kontrol 0.82 ve özerklik desteği 0.63 olarak hesaplanmıştır.

Madde Toplam Korelasyonları: Ana baba sürümünde bir madde dışında tüm maddelerin madde toplam korelasyonları 0.25'in üstündedir. Madde toplam korelasyonları incelendiğinde duyarlılık boyutundaki maddelerin 0.40 ile 0.55 arasında, davranışsal denetim 0.25 ile 0.53, psikolojik kontrol 0.53 ile 0.63, özerklik desteği 0.30 ile 0.42 arasında değişmektedir. Güvenirlik analizleri esnasında dört madde, toplam korelasyonları

Tablo 5: Anne Baba Sürümünün çeşitli ölçeklerle arasındaki korelasyonları

	PDBÇÖ	BDE	ARGBÖ
Duyarlık	-0.163	-0.039	-0.282*
Davranışsal denetim	0.240*	0.376*	-0.153
Psikolojik kontrol	0.377**	-0.035	0.062
Özerklik desteği	0.123	-0.277	-0.099

PDBÇÖ: Problem Davranışlarla Başa Çıkma Ölçeği, BDE: Beck Depresyon Envanteri, ARGBÖ: Aile Rehberlik Gereksinimi Belirleme Ölçeği, * $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

düşük olduğu için ölçek dışında bırakılmıştır. Ölçek dışında bırakılan bu maddelerin korelasyonları 0.15'in altındadır.

Ölçeğin son halinde dört boyut yer almakta ve duyarlık boyutunda 7 madde, davranışsal denetimde 4 madde, psikolojik kontrolde 7 madde, özerklik desteğinde 6 madde bulunmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeğinin ergen ve ana baba sürümlerinin Türk kültürüne uyarlanması amacıyla geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu amaçla 14-22 yaş grubundaki gençler ile bu yaşlarda çocuk sahibi ana babalardan veri toplanmıştır.

Her iki sürümün faktör yapısını incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Ergen sürümünün uyum iyiliği değerleri ana baba sürümünün değerlerine göre daha yüksek düzeydedir. Bununla birlikte, ana baba sürümü değerleri de kabul edilebilecek sınırlar içindedir. Orijinal ölçeğin ergen sürümünün anne ve baba için hesaplanan RMSEA, SRMR ve CFI değerleri ile bizim çalışmamızda elde edilen değerler karşılaştırıldığında çok yakın oldukları görülmektedir (20).

Çalışmada hem ergen hem de ana baba formu alt boyutları için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ve madde toplam korelasyonları incelendiğinde ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

Bizim çalışmamızda ergen sürümünün iç tutarlılık katsayılarının orijinal ölçeğin katsayılarından daha düşük olduğu görülmektedir. En çok farklılık ergen-ane sürümünün davranışsal denetim boyutunda ortaya çıkmıştır. Bu sonuç davranışsal denetim boyutunun kültürle bağlantısı ile açıklanabilir. Orijinal çalışmada davranışsal denetim boyutu ile psikolojik kontrol boyutu arasında olumlu yönde ilişki belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda ise ters yönde bir ilişki bulunmuştur, yani anne ve babalarının kendilerini izlediğini ve haberdar olduğunu düşünen ergenler ebeveynlerinin kendilerine daha az psikolojik kontrol davranışlarını sergilediğini ifade etmişlerdir. Bizim kültürümüzde ebeveynlerin davranışsal denetim davranışları yaygındır ve gençler

bunu doğal karşılamaktadırlar. Anne babalarının daha fazla kontrol edici davranışlar sergilediğini ifade eden Belçikalı Türk gençlerinin ebeveynleriyle olan ilişkilerinden aldığı doyumun azalmadığı belirlenmiştir (28). Davranışsal denetim ile ana babaya bağlanma ölçeğinin iletişim boyutu arasındaki ilişkinin olumlu ve manidar olması da bu kültürel özelliği desteklemektedir. Ergen-baba özerklik boyutunun iç tutarlılık katsayıları düşük olmakla beraber, orijinal çalışmanın sonuçları (orijinal çalışma 0.71-uyarlama çalışması 0.67) ile çok yakındır.

Ergen sürümünün değişik ölçme araçlarıyla korelasyonları incelendiğinde bulguların çoğu beklendik yönde ve kuramsal bilgilerle tutarlıdır. Ölçeğin duyarlık boyutunun ana babaya güvenli bir şekilde bağlanma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuç kuramsal bilgilerimizle uyumaktadır. Anne babalarının duyarlı ve kendilerine özen gösterdiğini ifade eden ergenler güvenli bağlanma biçimini sergilemektedirler. Aynı şekilde duyarlık ve özerklik desteği arttıkça yabancılaşma bağlanma biçimi azalmaktadır. Uyarlama çalışmasında psikolojik kontrol boyutu ile depresyon arasında da manidar ilişki bulunmuştur, yani babalarının psikolojik kontrol davranışı gösterdiğini belirten gençlerin depresyon düzeyleri de yüksektir. Bu sonuçlara bakarak ergen sürümünün geçerliğine ilişkin kanıtların yeterli olduğu söylenebilir.

Ana baba sürümünün ölçüt bağıntılı geçerlik bulguları incelendiğinde, davranışsal denetimle problem davranışla başa çıkma arasında manidar bir ilişki belirlendiği görülmektedir, yani çocuklarını izleyen ve kiminle nerede olduğundan haberdar olan anne babalar çocuklarının problem davranışlarıyla daha çok başa çıktıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu yurt dışındaki araştırmalarda elde edilen bulgularla uyumludur; aynı zamanda kuramsal yapıya da uygundur. Ayrıca anne babanın psikolojik kontrol davranışları arttıkça çocuklarının problem davranışlarıyla daha çok başa çıktıkları görülmektedir; ancak, bu beklenen bir bulgu değildir. Psikolojik kontrol uygulamanın çocukların gelişimini olumsuz etkilediği bilinmektedir. Psikolojik kontrol boyutunun ana babalar tarafından olumlu olarak algılanması kültürel bir olgu olabilir. Kağıtçıbaşı (29) Asya kültürlerinde daha fazla aile kontrolünün

olduğunu ve bunun kabul edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca ana baba ergenlik dönemindeki çocuklarının gelişimine ilişkin bilgiye gereksinim duydukça onlara karşı sergilediği sevgi ve özen gösteren davranışları azalmaktadır.

Ana baba sürümünün ölçüt bağıntılı sonuçları incelendiğinde, ana babaların davranışları ve aile iklimi hakkında bilgi verdiği görülmektedir. Geçerlik sonuçlarında önemli bir bulgu çocuklarına davranışsal denetim uygulayan ana babaların depresyon düzeyleri de yüksek bulunmuştur. Babalarının psikolojik kontrol davranışlarının fazla olduğunu dile getiren ergenlerin de depresyon düzeyleri artmaktadır. Oysa ana babalar psikolojik kontrolü olumlu olarak algılamaktadırlar. Ana babanın normal hatta çocuğunun problemli davranışlarıyla başa çıkmada yararlı gördüğü davranış örüntüsü ergenlerde depresyona yol açmaktadır. Suar (30) tarafından yapılan bir çalışmada da ana baba kontrolü şefkat eksikliği ve özerkliklerine getirilen bir kısıtlama olarak, yani kontrol olumsuz olarak algılanmıştır. Ana babalarla yapılacak önleme çalışmaları için psikolojik kontrolün depresyonla ilişkisi önemli bir bulgudur. Ana babaların psikolojik kontrol davranışlarının ergenleri etkileme biçimleri üzerinde farkındalık kazanması gerekir, çünkü ana babalar psikolojik kontrolü olumlu olarak algılamaktadırlar.

Toplulukçu kültürler ve bireyselliği vurgulayan kültürler arasında ana babalık davranışlarının ve dolayısıyla karşılıklı etkileşim süreçlerinin farklı olduğu bilinmektedir. Kağıtçıbaşı (31) da bunu vurgulayarak özellikle ana baba denetiminin ana baba sevgisine oranla daha fazla kültürlerarası farklılık gösterdiğini ileri sürmektedir.

Bizim uyarlama çalışmamızda da hem ergen sürümü hem de ana baba sürümünde ana baba sevgisiyle ilgili boyut olan duyarlık boyutundaki bütün maddeler doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri sonucunda yeterli ve doyurucu sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak ölçeğin özellikle kontrol boyutlarındaki maddelerde sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle birçok madde ölçek dışında bırakılmıştır. Kontrol boyutlarında atılan bu maddelerin kültürden etkilenen maddeler olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeğinin (LAABÖ) ergen ve ana baba sürümlerinin Türkçe formunun uyarlaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda ölçeğin her iki sürümünün de doyurucu bir geçerlik ve güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları söz konusudur. Ergenlerle yapılan çalışmada farklı bölgelerden lise ve üniversitelerde okuyan çok sayıda gence ulaşıırken, ana baba sürümünü uyarlamak amacıyla yapılan çalışmada daha az sayıda anne ve babadan (n=250) veri toplanabilmiştir. Ergenlerle yapılan çalışmada faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları ile ölçüt geçerliği çalışmaları için kullanılan örneklem farklıdır. Ana baba sürümü için ise ayrı veri toplanamamıştır. Ana baba sürümünü uyarlama çalışmasında geçerlik ve güvenilirlik incelemelerinin aynı örneklemden elde edilen veriler üzerinde yapılması çalışmanın sınırlılıklarından birisidir. Çalışmanın diğer bir sınırlılığı ise ergen ve ana baba sürümlerine ait kararlılık katsayılarının incelenmemiş olmasıdır. LAABÖ kullanılarak yapılacak çalışmalar aracın güvenilirlik ve geçerlik bulgularına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Baumrind D. The discipline controversy revisited. *Fam Relat* 1996; 45:405-414.
2. Baumrind D. Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Dir Child Adolesc Dev* 2005;108:61-69.
3. Coplan RJ, Hastings DG, Lagace-Seguin DG, Moulton CE. Authoritative and authoritarian mothers' parenting goals, attributions, and emotions across different childrearing contexts. *Parenting: Science and Practice* 2002; 2:1-26.
4. Darling N. Parenting style and its correlates. *ERIC Digest*, ERIC Identifier: ED427896, Erişim tarihi March 1999 <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED427896.pdf>.
5. Garcia F, Gracia E. Is always authoritative the optimum parenting style? Evidence from Spanish families. *Adolescence* 2009; 44:101-131.
6. Steinberg L. Ergenlik. Çok F (Çeviri Ed.) 1. Baskı. Ankara: İmge Yayınevi 2007; 158-159.

7. Peterson GW. Family influences on adolescent development: In Gullotta TP, Adams GR, Ramos JM (editors). Handbook of Adolescent Behavioral Problems. Springer US 2005;27-55.
8. Barber BK. Parental psychological control: revisiting a neglected construct. Child Dev 1996; 67:3296-3319.
9. Silk JS, Morris AS, Kanaya T, Steinberg L. Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs? J Res Adolescence 2003; 13:113-128.
10. Soenens B, Vansteenkiste M. A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. Dev Rev 2010; 30:74-99.
11. Kuzgun Y. Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi 1973; 5:57-70.
12. Kuzgun Y, Eldeklioğlu J. Ana Baba Tutumları Ölçeği. Kuzgun Y, Bacanlı F. (Editorler). PDR'de Kullanılan Ölçekler, 1.Baskı: Ankara: Nobel Yayınevi 2005; 67-76.
13. LeCompte G, LeCompte A, Özer S. ve ark. Üç sosyo-ekonomik düzeyde Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: bir ölçek uyarlanması. Türk Psikol Derg 1978; 1:5-8.
14. Sümer N, Güngör D. Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. Türk Psikol Derg 1999; 14:35-60.
15. Yılmaz A. Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 2000; 7:160-172.
16. Soygüt G, Çakır Z, Karaosmanoğlu, A. Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir değerlendirme. Türk Psikol Derg 2008; 11:17-30.
17. Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: an integrative model. Psychol Bull 1993; 113: 487-496.
18. Soenens B, Beyers W, Goossens L. Leuven. Adolescent perceived parenting scale. 2004; Yayınlanmamış araştırma raporu.
19. Soenens B, Vansteenkiste M, Luyten P, Duriez B, Goossens L. Maladaptive perfectionistic self-representations: the mediational link between psychological control and adjustment. Pers Individ Dif 2005; 38: 487-498.
20. Soenens B, Beyers W, Vansteenkiste M, Sierens E, Luyckx K, Goossens L. The "gross anatomy" of parenting styles in adolescence: three or four dimensions? Paper presented at the 18th biennial meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development (ISSBD) Ghent Belgium 2004: July.
21. Soenens B, Vanteenskiste M. Luyckx K, Duriez B, Goossens L. Clarifying the link between parental psychological control and adolescents' depressive symptoms: Reciprocal versus unidirectional models, Merrill-Palmer Q 2008; 54:411-444.
22. Beyers W, Goossens L. Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. J Adolesc 2008; 31: 165-184.
23. Kocayoruk E. A Turkish adaptation of the IPPA: The reliability and validity study. Eurasian Journal of Educational Research 2010; 40:133-151.
24. Hisli N. Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenilirliği. Türk Psikol Derg 1989; 7:3-13.
25. Türküm S. Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2002; 18:25-34.
26. Kaner S. Öğretmenlerin ve Anne-Babaların Öz-yetenlik İnançları, Tükenmişlik Algıları ve Çocukların Problem Davranışları. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Kesin Raporu 2007;47-48.
27. Hamamcı Z, Köksal-Akyol A. İlköğretim ve lisede çocukları okuyan anne babaların aile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. Ç.Ü Eğitim Fakültesi Dergisi 2005; 29:37-49.
28. Güngör D. The meaning of parental control in migrant, sending and host communities: Adaptation or persistence? Applied Psychology 2008; 57:397-416.
29. Kağıtçıbaşı Ç. Özerk- ilişkisel benlik: yeni bir sentez. Türk Psikoloji dergisi 1996; 11:36-44.
30. Suar D. Kentli Türk Annelerin Üç Neslinde Annelerin, Babaların Çocuk Yetiştirme Pratikleri ve Benlik Saygısı. Bekman S. ve Aksu-Koç A. (Editörler). İnsan Gelişimi, Aile ve Kültür: Farklı Bakış Açuları. 1.Baskı. İstanbul:Koç Üniversitesi Yayınları, 2013: 173-187.
31. Kağıtçıbaşı Ç. Kültür ve Ana Babalık: Kuram ve Uygulama Çıkarımları. Sayıl M. ve Yağmurlu B. (Editörler). Ana Babalık: Kuram ve Araştırma. 1. Baskı. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2012: 61-80.